

УДК 377.6:61:371.26

СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Лариса Джулай

*Львівський науково-практичний центр
Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України,
вул. Кривоноса, 10, 79008 Львів, Україна*

Розглянуто головні аспекти спільної діяльності викладача і студентів медичного коледжу в контексті контролю знань і вмінь. Описано позитивний досвід визначення обов'язкового мінімуму знань і вмінь студентів шляхом використання матриці (яка охоплює змістові одиниці навчальної інформації) й технологічного підходу.

Ключові слова: спільна діяльність, контроль, коледж, медицина, матриця, змістові одиниці.

Діяльність суб'єктів навчального процесу медичного коледжу ґрунтується на їхній взаємодії. Особливістю такої діяльності є одночасно як керівна роль викладача, так і рівноправна партнерська діяльність студента і викладача. Визначення особливостей співпраці студента і викладача потребує виокремлення їх з навчального процесу як рівноправних суб'єктів. Таке виокремлення має на меті розглянути проблему дидактичного та психологічного забезпечення їхньої співпраці, головною ідеєю якої є гуманістична допомога студентіві.

Національною доктриною розвитку освіти [6] та основними напрямками досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні [7] передбачено створення умов, спрямованих на забезпечення навчання відповідно до потреб особистості та дослідження методичних засад контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності студентів. Особливо важливим є поєднання умов та засад контролю у медичних навчальних закладах, де професійні й особистісні вимоги до студента тісно пов'язані між собою. Розглянемо організацію діяльності студента та викладача у процесі підготовки до контролю під час навчання клінічних дисциплін.

У психолого-педагогічній літературі контроль розглядається як різновид спілкування, що є своєрідним організаційним простором. У ньому "...учитель і учень виявляють свою індивідуальність... реалізуються процеси самореалізації, відбувається розвиток особистості" [5, с. 41]. Дослідники зауважують, що контроль у більшості студентів викликає негативні емоції,

страх перед зауваженнями, які викладач робить у некоректній формі. Причиною страху студента є нечітко визначені критерії достатності та повноти його знань, оцінювання його відповідей, недостатня інформованість про способи підготовки до контролю – тобто, тих елементів, які визначають спільну діяльність суб'єктів навчального процесу. “Якщо викладач насаджує жорстку дисципліну шляхом приниження, насильства над особистостями студентів, начебто з доброю метою, якомога найшвидше і найкраще навчити студента свого предмету, то в дійсності формується негативне пізнавально-активне поле, яке проявляється у негативних почуттях: викладача до студентів, студентів до викладача, навчання у цілому” [4, с. 92]. Жорстка дисципліна під час контролю сприяє активізації навчання лише у сильних студентів. “Якщо ж стійкого бажання вчитися немає, то примусові заходи, здебільшого, знижують мотивацію навчальної діяльності” [9, с. 365]. Студент у цьому випадку намагається вийти з поля негативного впливу, тому мова про спільну діяльність з викладачем вже не ведеться.

Зауважимо, що сьогодні питання спільної діяльності викладача і студента під час підготовки до контролю не є повністю вирішеними. З одного боку, контроль повинен організовуватись таким чином, щоб студент не боявся звернутися до викладача за допомогою у процесі виконання поставлених завдань (особливо самостійно опрацьованого матеріалу) та мав потребу розв'язувати їх спільно з викладачем. З іншого, контроль має об'єктивно інформувати викладача про процес засвоєння знань. За умовами спільної діяльності викладач повинен уміти вислухати студента, робити висновки та скеровувати його діяльність у потрібному напрямку – тобто робити навчання доступним. Водночас чуйність, доброзичливість, тактовність викладача клінічних дисциплін, вимогливість до себе та до інших є прикладом для майбутніх медиків, які опановують одне із найскладніших мистецтв – розпізнавання хвороби. Воно можливе за умов наявності внутрішнього чуття, глибоких знань клінічних дисциплін і створення доброзичливих умов для “розкриття” хворого перед медиком. Свою діяльність викладач спрямовує на заохочування студентів до навчання, щоб воно відбувалось за педагогічними технологіями. Таке поєднання є необхідним у контексті впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки медичних працівників.

Одним із можливих напрямів вирішення вищезазначених питань є взаємозумовленість дидактичного та психологічного аспектів співпраці викладача і студента під час підготовки до контролю.

Навчальний процес у медичному коледжі переважно організовується за модульною технологією. У формуванні системи знань і вмінь студентів надається перевага самостійній пізнавальній діяльності. Складність формування системи знань, з одного боку, зумовлена щорічним збільшенням

кількості навчальної інформації та джерел, з яких вона надходить, традиційною тривалістю підготовки фахівців, з іншого. Вихід із цієї ситуації вбачається в активізації самостійної діяльності студентів на аудиторних заняттях та позааудиторному опрацюванні навчальної інформації, у спільній діяльності викладача із студентом шляхом налагодження діалогу та партнерства і в урізноманітненні підходів до контролю.

Сучасний контроль знань і вмінь студентів у разі модульного підходу до викладання клінічних дисциплін дедалі частіше розглядається як вагомий чинник підготовки медичних фахівців [1; 2]. До нього ставляться вищі вимоги, ніж до традиційного контролю: перевіряти у кожного студента засвоєння мінімально необхідного обсягу навчальної інформації, виявляти ступінь узагальнення та систематизації знань і вмінь тощо та водночас бути контролем, який навчає. Характерною ознакою контролю під час модульного навчання, що відрізняється від традиційного, є приділення значної уваги питанням його підготовки як з боку викладача, так і з боку студента. Викладач “озброює” студента переліком питань, завдань, вправ, еталонами відповідей на них, де детально розписані кроки їх виконання, можливість допущення помилок тощо. Крім того, викладач демонструє прийоми вирішення того чи іншого завдання, обґрунтовує підходи його відтворення та, як наслідок, одержання позитивної оцінки.

Умовою спільної діяльності у процесі підготовки до контролю є використання спільних прийомів роботи, які відповідають вимогам педагогічних технологій [10] та гарантують досягнення запланованих результатів із засвоєння змістових одиниць навчальної інформації. Суть технологічного підходу змістового аспекту підготовки до контролю:

- формування обов’язкового мінімуму знань і вмінь у змістових одиницях навчальної інформації;
- використання для цього матриці, у клітинках якої розташовуватимуться змістові одиниці навчальної інформації;
- використання структурування навчальної інформації за законами логіки для визначення місця просторового розташування змістових одиниць навчальної інформації [3].

Обов’язковий мінімум знань і вмінь в умовах спільної діяльності є основою для контролю, оскільки його можна кількісно визначити та зіставити з ним реальні досягнення. Під змістовими одиницями розуміється просте судження, подальший поділ якого призводить до втрати смислу [7]. “Медична” змістова одиниця навчальної інформації [3] є складною для запам’ятовування студентами – у її змісті має відобразитись динаміка проявів захворювання (рис. 1), яку ми пропонуємо позначати символом «↓».

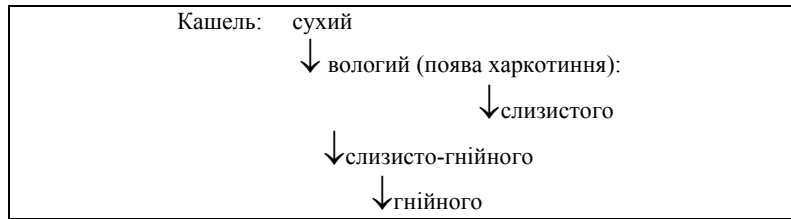

Рис. 1. Змістова одиниця навчальної інформації

Обов'язковий мінімум знань та вмінь студентів складається із певної кількості змістових одиниць навчальної інформації (ЗОНІ), які розташовані у клітинках матриці (рис. 2). Матриця є прямокутною таблицею з певною кількістю стовпців (m) та рядків (n). Кількість стовпців визначається сумою кількості понять, закладених у змісті навчальної програми дисципліни, плюс три. Заголовки стовпців утворюють перший рядок матриці. У ньому послідовно вписуються назви понять (хвороб), рівні засвоєння навчального матеріалу та кінцеві цілі навчання (у термінах поведінкової дії студента). Назви рядків першого стовпця, які відповідають змісту навчальної програми дисципліни, визначатимуть просторове розташування ЗОНІ. Заповнені рядки матриці дають можливість порівняти особливості ЗОНІ та визначити зв'язки між ними.

Поняття Градациї понять (m) \ Поняття (n)	Назва поняття 1	Назва Поняття 2	...	Назва поняття n	Рівень засвоєння	Ціль (у поведінковій дії)
Визначення	ЗОНІ ₁₁	ЗОНІ ₁₂	...	ЗОНІ _{1n} ...	$\alpha_{(I-II)}$	Знати
Суть	ЗОНІ ₂₁	ЗОНІ ₂₂	...	ЗОНІ _{2n} ...	$\alpha_{(I-II)}$	Розуміти
Ознаки: • ознака 1 • ознака 2 • ... • ознака n	ЗОНІ ₃₁ ЗОНІ ₄₁ ... ЗОНІ _{5n}	ЗОНІ ₃₂ ЗОНІ ₄₂	ЗОНІ _{3n} ЗОНІ _{4n} ... ЗОНІ _n	$\alpha_{(II-III)}$ $\alpha_{(II-III)}$... $\alpha_{(II-III)}$	Вміти виявляти, вирішувати ...
Приклади застосування	ЗОНІ 1, 2, ... n	ЗОНІ 1, 2, ... n		ЗОНІ 1, 2, ... n	$\alpha_{(II-IV)}$	Застосування знань на практиці

Рис. 2. Матричне подання обов'язкового мінімуму знань і вмінь студентів

Заповнення матриці ЗОНІ за умовами спільної діяльності під час підготовки до контролю є обов'язковим як для викладача, так і для студента.

На початкових етапах студент заповнює клітинки матриці під керівництвом викладача, а з часом самостійно працює над формуванням змістової частини обов'язкового мінімуму знань і вмінь. Визначення ЗОНІ та їхньої кількості усуває страх у студента, спричинений нечітко визначеними критеріями достатності та повноти його знань. За умовами спільної діяльності розроблення викладачем контрольних завдань має відповідати оптимальному співвідношенню важкості контрольних завдань рівню засвоєння знань і вмінь на конкретному етапі навчання.

Отже, процес спілкування, побудований на партнерських взаєминах та спільній діяльності студентів і викладачів, робить процедуру контролю психологічно легшою, модульна технологія навчання розширює можливості спільної діяльності у процесі підготовки до контролю.

У проаналізованих нами працях головна увага зосереджується на психологічних аспектах контролюючої діяльності викладача. Ми розглянули дидактичний аспект підготовки до контролю студентів і викладачів медичних коледжів, що базується на технологічному підході. На наступному етапі доцільно акцентувати на впровадженні цього підходу до методичних розробок інструментарію контролю.

1. *Аванесов В. С.* Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе. М., 1990.

2. *Джулай Л. І.* Інноваційні підходи до контролю знань і вмінь студентів медичних коледжів // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. № 2. С. 63–69.

3. *Козловська І. М., Джулай Л. І.* Структурування змісту навчального матеріалу на основі інтегративного підходу у професійній школі // Методичні засади конструювання змісту професійної освіти: Наук.-метод. зб. Вінниця, 1998. Ч. 1. С. 182–183.

4. *Леценко М. П.* Теоретико-методологічні засади педагогічної майстерності викладача вищої професійної школи // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. пр. / За ред. Л. Л. Тovaжнянського та О. Г. Романовського: У 2 ч. Х., 2002. Ч. 2. С. 91–98.

5. *Митрофанов К. Г.* Учительское ученичество. М., 1991.

6. Національна доктрина розвитку освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. № 2. С. 9–22.

7. Основні напрями досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні // Педагогіка і психологія професійної освіти. К., 2002. № 3.

8. *Підласий І. П.* Як підготувати ефективний урок. К., 1989.

9. *Чельщикова М. Б.* Теория и практика конструирования педагогических тестов. М., 2002.

10. *Чернилевский Д. В.* Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. М., 2002.

**HIGHER SCHOOL INSTRUCTOR AND STUDENTS COOPERATION
IN PREPARING THEM FOR THE KNOWLEDGE AND SKILLS
ASSESSMENT AT THE MEDICAL COLLEGE**

Larysa Dzhulai

*Institute for Research on Pedagogy and Psychology of Professional Education
Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Kryvonos Str., 10, UA-79008, Lviv, Ukraine*

The paper outlines the basic aspects of faculty – student cooperation at the Medical College in context of knowledge and skills evaluation. It portrays the positive experience of identifying the standards of the required knowledge and skills by matrix which includes learning information units, and technological approach, as well.

Key words: cooperation, control, medicine, college, matrix, information unit.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.2004
Прийнята до друку 24.11.2004